

אבות לבנים

הגדה של פסח

הרב אבנר קוואס

מה

נשתנתה הגדה זו מכל ההגדות?
שבכל ההגדות ישנם חידושי תורה,
פרפראות, סיפורים ומשלים,
ובהגדה שלנו 'אבות לבנים' יש גם
הדרכה והפעלה, והנחיות להורים
איך להעביר מסרים לילדים, וכיצד
להפוך את ליל הסדר למרתק.

הנחיות לשימוש בהגדת **אבות לבנים**:

1. מומלץ לעבור על כל ההגדה לפני ליל הסדר כמה פעמים.
2. יש לשים לב לסמל שמפנה להערות שִׁמְכֻנּוֹת את עורך הסדר.
3. כשעורך הסדר שואל שאלה, עליו לבקש מהמסובים להפנות את מבטם אליו, על מנת שלא יחפשו את התשובה בהגדה.
4. בסוף ההגדה ישנם סיפורים ומשלים שחובה לשנן וללמוד בעל פה.
5. לא לומר את כל הפרושים והמשלים בשנה אחת, אלא לחלק אותם למספר שנים.

כַּרְפֵּס

בעל הבית לוקח פחות מכזית כרפס, וכן יתן לכל אחד מן המסובים, ויטבול במי מלח או בחומץ, ויכֹּן בברכתו לפטור גם את אכילת המרור, ויברך: **בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְרֵי הָאֲדָמָה.**

כרפס

אנו אוכלים כרפס כדי להראות לילדים שינוי כדי שישאלו. אם כך, היה אפשר לאכול צנון או בְּמִיָּה או סלק שהם משונים ומתמיהים יותר.

אז מדוע אנו אוכלים דְּוָקָא כרפס (סלרי) טבול במי מלח?

בכרפס יש כמה רמזים שקשורים להגדה.

כרפס - ס' פרך.

ס' בגימטריה = 60. כלומר, 60 ריבוא (600,000) אנשים, עבדו עבודות פרך.

ניקח את המילה 'כרפס' ונחצה אותה לשניים - כר - פס.

'כר' פְּרוּשׁוֹ בגד או כותונת. 'פס' פְּרוּשׁוֹ פסים.

יעקב אבינו הוסיף כמה פסים של כסף לכותונת של יוסף ובגלל זה נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים.

 להדגיש לילדים ולמסובים שהכרפס הוא הסלרי, ואינו המרור (החסה) שאוכלים בהמשך הסדר.

 לשאול את הילדים: למי מהאחים היתה כותונת פסים?

כרפס

כתונת הפסים של יוסף הדגישה שהוא המיוחד מכל האחים וגרמה להם לקנא בו. יום אחד שלח יעקב אבינו את יוסף לראות את שלום אחיו. כשהוא התקרב אליהם אמרו האחים: "לכו וְנַהַרְגֵהוּ וְנַשְׁלָכֵהוּ בְּאֶחָד הַבְּרוֹת". האחים הפשיטו מיוסף את כתונת הפסים, אותה הכותונת שכל כך ציערה אותם, והשליכו אותו לבור, וישבו לאכול וחשבו מה לעשות.

"וְהַבּוֹר יֵקָם אֵין בּוֹ מַיִם" אמרו חז"ל: 'מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו'. כשראה יוסף את הנחשים והעקרבים, הוא החל לבכות וביקש מהאחים שירחמו עליו.

באותה שעה עברה שם שיירת סוחרים. אמר יהודה: "מה בַּצַּע כִּי נַהַרְגְּ אֶת אָחִינוּ וְכִסִּינוּ אֶת דָּמּוֹ", וְצִיָּוָה לְמַכְרוֹ לְסוֹחָרִים ... "וְיוֹסֵף הוֹרֵד מִצְרַיִמָּה".

האחים טבלו את כתונת הפסים בדם ושלחו אותה ליעקב אביהם. כאן הרמז לטבילת הכרפס במי מלח שדומה לטבילת כתונת הפסים (כר-פס) בדם.

אם כן, למה לא טובלים את הכרפס בין אדום שמזכיר יותר את הדם?

נענה ונאמר: כשיוסף היה בבור הוא בכה, ומעיניו זלגו דמעות, וידוע שלדמעות יש טעם מלוח. וטבילת הכרפס במי מלח מזכירה את הדמעות של יוסף.

זאת ועוד, הכרפס מופיע דוֹקָא בתחילת ההגדה, לרמז לנו ששעבוד מצרים התחיל בירידת יוסף למצרים שהשתלשל ממעשה כתונת הפסים (כר - פס). יוסף היה הראשון מבני ישראל שהשתעבד במצרים, ואחריו באו כל השבטים.

את השאלה הזו תפנו לילדים ולמסובים.

אבות לבנים

הערה כללית: בהגדה משולבים שני נוסחים. כל מה שמופיע בצבע שחור, ולא צוין אחרת, שייך לשני הנוסחים, כל מה שמופיע בצבע חום שייך לנוסח עדות המזרח, וכל מה שמופיע בסוגרים ו/או בצבע סגול שייך לנוסח אשכנז.

מגיד

מגיד

נשאלת השאלה, מדוע לא מברכים על מִצְוַת סיפור יציאת מצרים?

מספר תשובות בדבר:

- א. כיון שאמרנו בקידוש "זְכוֹר לִיציאת מצרים" כבר יצאנו ידי חובת המִצְוָה. (מהר"י צאלח).
- ב. עיקר מִצְוַת סיפור יציאת מצרים הוא הבנת הלב, ועל זה לא מברכים. (מהר"ל, ר" בחיי).
- ג. לְמִצְוָה זו אין קצבה וגבול, ויכול לצאת ידי חובה גם באמירה קצרה. בדומה לזה לא תיקנו ברכה על מִצְוַת כיבוד הורים שאין לה שיעור, וגם לא על מִצְוַת צדקה, כיוון שיכול לצאת ידי חובה בנתינה מועטת. (רשב"א).
- ד. עיקר המִצְוָה היא 'וְהַגְדַת לְבָנֶיךָ', ומה יעשה מי שאין לו אשה וילדים?

רבי יוסי הגלילי אומר: מנין אתה אומר שלקו המצריים במצרים עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות? במצרים מה הוא אומר? "ויאמרו החרטום אל פרעה, אצבע אלהים הוא", ועל הים מה הוא אומר? "וירא ישראל את היד הגדלה, אשר עשה יהוה במצרים, ויראו העם את יהוה, ויאמינו ביהוה, ובמשה עבדו".
כמה לקו באצבע עשר מכות. אמור מעתה: במצרים לקו עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות.

מגיד

קריעת ים סוף. יי

גולת הכותרת של יציאת מצרים היתה קריעת ים סוף. חז"ל מנו כארבעים ושמונה נסים שהיו במאורע הגדול הזה של קריעת ים סוף. נציין כמה מהם.

א. כשהים נבקע הוא לא נחלק לשנים, אלא נפתחו בו 12 שבילים, וכל שבט צעד בשביל משלו, שנאמר: "לגזר ים סוף לגזרים".

ב. בני ישראל לא חצו את הים מגדה לגדה אלא הלכו בו בקשת. הם נכנסו אליו מהגדה שבמדבר 'אתם' וחזרו לאותה גדה. שנאמר: "ויסעו מאתם, ... ויעברו בתוך הים המדברה, וילכו דרך שלשת ימים במדבר אתם..." (במדבר לג, ז-ח).

שבט שבטחוננו בקב"ה היה גדול, עבר בקשת הקטנה. ושבט שבטחוננו בקב"ה היה קטן, עבר בקשת הגדולה.

ישאל את הילדים מהיכן להיכן נחצה הים ולכמה שבילים הוא נבקע? יי